

O mlýnech a hamrech u Besednice

V okolí Besednice bývalo mlýnů opravdu hodně. Jen kdybychom je měli vyjmenovat, zabere to chvíli. Nejznámější byl Besednický mlýn, byl mlýnem o jednom kole na svrchní vodu, dnes už neexistuje, byl zbořen. Další, Klímův mlýn vznikl až po polovině 19. století a také už nestojí. Brouskův mlýn byl mlýn s pilou. Marešův mlýn stával mezi dvěma sousedními mlýny a ani na historických mapách bychom ho nenašli.

Další, Cajsův mlýn je zajímavý tím, že se zde zachoval turbínový domek s funkční elektrárnou. Nesměňský, jinak zvaný Mikšálův či Jirkalův mlýn podle majitelů, byl mlýn na Besednickém čili Keblanském potoce mezi Nesmění a Keblany. Cesta od něj pokračuje ke staré hájovně a Machovu mlýnu. Moc hezky opravený je Plachův mlýn. Stojí na samotě na kraji lesa při cestě z Dobrkovské Lhotky k Sýkorovu hamru. U mlýna stojí malá opravená kaplička.

Sýkorův hamr patřil po čtyři generace rodu Sýkorů, kteří jej provozovali až do roku 1960. Hamr patřil k nejstarším na Doudlebsku. Nacházel se pod vrchem Dobrkovem mezi Besednicí a Slavčí.

Jaký je rozdíl mezi mlýnem a hamrem? Oba stojí na potoce a potřebují roztáčet obrovská dřevěná kola. Jenže jedno kolo roztáčí mlecí kameny a druhé rozpojuje kobyly. Kobyla, to bylo veliké kladivo, které bouchalo do kovadliny a pomáhalo tak hamerníkům opracovávat železné náčiní, podkovy a vše, co dělali kováři v běžných kovárnách. Největší zájem bylo o nářadí pro lesní práce (sekery na štípání dřeva, na chůji, tesařské...), dále o lopaty a motyky nebo dřevorubecké pořízky, to vše označované vyraženou značkou "JS". Zboží se prodávalo úspěšně na trzích v blízkém i dalekém okolí.

Jak hamr vypadal, je možné si prohlédnout na funkčním Buškově hamru poblíž Trhových Svinů, kde bylo zřízeno muzeum a kde si můžeme ze Sýkorova hamru prohlédnout aspoň původní buchar neboli kobyly s robustní kamennou stolicí s datací 1847, která sem byla přenesena.

Současně s hamrem jsou zmínky také o nedalekém Plachově mlýně u Dobrkova, který se zachoval dodnes, byla zde i pila a jmenovitě se uvádějí v Besednici tyto mlynáři: Kysner Jan, Mach František, Plach Vincenc.

O jednom z mnoha mlýnů na jihu Čech se vypráví tato pověst. Jestli to byl nějaký z okolí Besednice, ale nevíme. Čas od času v okolí mlýna zmizel nějaký člověk. Lidé začali mít strach a nejvíce se báli o děti, které se přes den obstarávaly, jak uměly, když byli dospělí na poli. Rodiče se začali vyptávat a dozvěděli se, že se občas mezi dětmi objeví zelený mužíček s velkou hlavou. Na ní má zelený klobouček, a i šaty má zelené. Děti vyprávěly, že je roztomilý a co prý všechno dovede! Předváděl jim i různá kouzla. Když pak náhle zmizel, zjistily, že chybí i jedno z nich.

Všichni se vyděsili – hastrman! Večer se sešli a mudrovali. Jeden ze sedláků si vzpomněl, jak se na tu zelenou holotu musí jít. Soused přinesl nový, nepoužitý provaz, starý Franz jej celý potřel svěcenou křídou. Matěj ze sousedního statku přinesl den starou díži, v níž stačili pouze jednou zadělat chleba. Sejmuli z té díže obruč a šli na hastrmana.

Když nastala lichá hodina, v níž se prý hastrmani objevují, kde se vzal, tu se vzal, hrál si s dětmi zelený mužíček. Sousedé na nic nečekali. Hned na něj jeden z nich hodil obruč a už ho měli. Chytili při tom i malého Štěpánka, ale toho samosebou hned pustili.

Zato vodníkovi se vedlo velmi zle. Za provaz ho přivedli rovnou do světnice, tam ho přivázali na pec a přiložili do kamen. Celá vesnice i lidé ze samot se tehdy vystřídali v tom statku, aby na vlastní oči viděli hastrmana. A bylo nač koukat. Chlapík to byl neveliký, papulu měl za dvě lidské a oči vypoulené jako sumec. Pod nosem měl dva zelené frňousky a divoce jimi práskal, kdykoli se někdo přiblížil o trochu víc. Vlasy měl urousané a kapala mu z nich neustále voda.

Stejně tak jako z fráčku, který by docela vodou nacucaný. Lidé se divili a nestále vodníka okukovali, až si udělali ze statku hospodu. Chodili sem jako o posvícení. Jedli tu, pili a radovali se. Jen hastrman seděl za pecí smutně. Den za dnem usychal víc a víc. Třetího dne ho nebylo skoro ani vidět. Celou dobu, co mu lidé přitápěli, bědoval, skuhral a sliboval.

Přisahal, že už nikdy nikoho neutopí, že se odstěhuje, ať už jej prý pustí a kdesi cosí.

Sousedé se na večer zase sešli. Nevěděli, co si s vodníkem počít. Radili se, jak celou věc ukončit. Někdo ho chtěl hodit do kamen, jiný namítal, že se může rozprsknout a zapálit celou chalupu. Jiný jej chtěl utopit, ale to mu hned rozmluvili. Nakonec se dohodli, že uvěří jeho slibům a pustí ho na svobodu.

Když přišli k peci, nemohli zeleného mužíka pomalu ani najít. Musel jim slíbit, že se odstěhuje a že se už v okolí nikdo neutopí. Slíbil jim všechno. Největší sedlák z okolí ho tedy nakonec rozvázal. Jen však povolil první uzel, nastal takový vítr a jekot, jako když se psi a kočky perou. Všichni padli na zem a po okolí se rozlila hustá mlha. Všichni si chvíli mysleli, že nastala jejich poslední hodinka.

Náhle vše ustalo a zase se nad kopci rozzářilo slunce. Všichni čekali, co bude. Nějaký čas se báli přiblížit k vodě, ale bylo to již jisté – hastrman tady nebyl. Prý se odstěhoval do nějakého rybníka na Třeboňsko. Který to ovšem je, naštěstí nevíme.

Z knihy Václava Rameše Kapsář jihočeských pověstí upravila I. Vacková

Odpověz na otázky a postup v soutěži zase o kus dál.